

Alle-Helgens-Andagterne paa Kirkegaardene.

Af Sognepræst A. Fibiger.

Ved Reformations-Jubilæet, 400 Aars Festen i Oktober 1917, opstod første Gang den Tanke, at vi ogsaa fra protestantisk Side burde forsøge at holde Alle-Helgens-Andagter paa vore Kirkegaarde, ligesom de har det for Skik i de katolske Lande paa Alle-Helgens og Alle-Sjæles Dag, som henholdsvis den 1. og den 2. November stadig kaldes i vore Almanaker.

Men da Alle-Helgens Dag, som jo i vor Kirke er henlagt til den første Søndag i November, oprandt i 1918, rasede „den spanske Syge“ i al sin forfærdelige Vælde, og der blev haardt nok Brug for samtlige Kapeller til de mange Begravelser.

Tanken var imidlertid født, og da jeg derom henvendte mig til Sjællands Biskop, Dr. theol. H. Ostenfeld, og Stiftsprovst, Dr. theol. Henry Ussing, fandt jeg hos disse den venligste Hjælp, og vi tre dannede den første Komité angaaende denne Sag og har ført den frem siden da. Københavns Begravelsesvæsen, under hvem Kapellerne sorterede, stillede velvilligst disse til Raadighed paa samtlige Kirkegaarde, det samme gjorde Direktionerne for Holmens og Garnisons Kirkegaardes Kapeller, — kun at vi, som rimeligt var, maatte betale et Honorar til de fungerende Organister.

Vi var jo meget spændte paa, om Tanken vilde slaa an. En Række Præster stillede sig gerne til Tjeneste, et smukt Hæfte med passende Salmer blev trykte, og *Søndag den 2. November 1919*, Kl. 3 Eftermiddag, holdtes saa de første protestantiske Alle-Helgens-Andagter i samtlige Kapeller paa Hovedstadens samtlige Kirkegaarde, plus Krematoriet, samt Frederiksberg og Brønshøjs Kirker.

I den Artikel, hvori Sagen blev bekendtgjort, hed det bl. a.: „Hvad er nu egentlig Meningen med disse Alle-Helgens-Andagter?“

Ja, lad mig først sige, hvad Meningen *ikke* er.

Lad mig først fastslaa, at vi er *ikke* Katolikker og vil heller ikke være det. Andagterne vil blive holdte fuldtud paa evangelisk-luthersk Grund. De betyder *ikke* et Skridt mod Rom. Men der blev jo under Reformationen rensset et og andet med ud, som var god, gammel Kirkeskik, og som vi godt kunde have bevaret. Og enhver, der kender lidt til Folkelivet i Europas sydlige Lande, ved hvilken Rolle, Alle-Helgens- og Alle-Sjæles-Festerne dér spiller med deres store kirkelige Processioner og Folkevandringer ud paa Kirkegaardene.

Og selv om vi nu ikke gaar i Procession eller tænder Voxlys paa Gravene, saa fejrer vi jo dog ogsaa i vor Kirke Alle-Helgens Søndag, og vi har vel ogsaa hver især en lille Plet derude paa Kirkegården, som gemmer Støvet af en eller flere af dem, der var os dyrebare paa Jorden, og hvis Minde endnu er til Velsignelse for os.

Alle-Helgens-Andagterne vil altsaa gaa ud paa at hæve og at udmønte den Skat, som er Kristenhedens Fælleseje, og som paa Alle-Helgens-Dag har fundet sit mægtige Udtryk i Dagens Lektie fra Johannes Aabenbarings syvende Kapitel om den store, hvide Flok, som har sig toet i Lammets Blod til Himlens Helligdom.

Vi vil samles i Kapellerne for sammen at prise Gud for det levende Haab, hvortil han har genfødt os ved Jesu Kristi Opstandelse fra de døde. Vi vil paamine hverandre om Tidens Korthed, Dødens Vished og Evighedens Alvor. Vi vil styrke og opmuntre hverandre paa Pilgrimsfærden gennem de favre Riger paa Jorden. Og vi vil tilskynde alle til at rette Løbet mod Himlen, saa vi en Gang kan samles i den

store, hvide Flok og staa for Guds Trone med Lovsang, frelste af hans Naade og tvættede rene i Lammets Blod.

Naar vi saa har hørt Guds Ord og bedt og sunget sammen af vore dejlige Salmer, vil det jo være naturligt for enhver af os, at vi i Stilhed besøger den lille Tue, der er kær og dyrebar for os, og dvæler der i Bøn og Taksigelse.

Vi tror, at de store Skarer, der Søndag efter Søndag gæster de Dødes stille Have, vil forstaa os og følge vor Indbydelse. Gud velsigne da denne Begyndelse i Jesu Navn.

* * *

Lige fra den første Begyndelse fandt Tanken en overvejende Tilslutning. Overalt var der stuvende fuldt, og der hørtes fra alle Sider kun almindelig Glæde og Taknemmelighed. Selvfølgelig blev da Andagterne fortsatte, og nu kan det vist siges, at de er gaaede ind som et fast Led i den danske Kirkes Liv. Ja, Tilstrømningen har været saa stor, at vi i de senere Aar har maattet holde Dobbelt-Andagter, for at alle, der ønskede at være med, kunde komme ind.

I 1922 kom *Malmö* og bad om Vejledning, for at ogsaa de kunde være med, og senere har vore større Provinsbyer ligeledes optaget Tanken, som slog saa godt an herinde.

Saaledes blev ogsaa dette lille Sennepskorn ved Guds Naade til et stort Træ.

* * *

Gravminder af Træ.

Af Tegner *Søren Knudsen.*

Det staaer for mig som det rigtige i en Omtale af folkelige Gravminder at begynde med Træ-Monumenter, fordi dette Materiale er det mest primitive og sikkert det først anvendte, og selv om der Side om Side hermed stadig er benyttet andre Materialer, særlig Sten, hvilket vore Oldtids-Runesten jo beretter om, kan der nok gaas ud fra, at det kun var de færreste og da vel de fornemste Personer, der fik slig Udmærkelse i Døden.

I Wadsjös Bog- og Billedværk „Kyrkogårdskonst“ berettes om, at der i Sverrig har kunnet paavises Gravhuse af Træ paa Kirkegaardene (formodentlig oprunden jævnsides med Trækirkerne), altsaa en Art fritliggende Gravkapeller. Om slige har eksisteret her i Landet, ved jeg intet.*)

Et saadant Gravhus (i Sverrig kaldet „Stupa“) kan anses for en Fortsættelse af Oldtidsgravkamrene, hvoraf enkelte er saa store som Smaahuse, og disse har jo sikkert ogsaa været forbeholdt enkelte Rige. Enkelte Stenmonumenter fra Middelalderen har da ogsaa Form som Huse med hustagformede Dæksten (se „Kyrkogårdskonst“ Side 58, med Billede af en husformet Stengrav ved Husaby Kirke i Vestergötland). Tilbøjeligheden til at bygge Hus for den døde ses i Helgenhuse og -skrin af Træ. (Nat. Mus. København, Nord. Mus. Stockholm m. fl. St.). For den mindre velhavende Person laa det da nær at efterligne denne Skik ved at tildanne eet Træstykke efter Evne og Behag og lægge det ovenpaa Vennens eller Venindens sidste Hvilested.

*) Saadanne Opbygninger har ogsaa eksisteret i Danmark. De omtales bl. a. Aar 1554 i et Reglement for Kirkegaardene i Vejle og Kolding (se herom nærmere „Havekunst“ 1925, S. 123-24.)

Red. Ann.